

C-90/22

**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora****Datum doručení:**

10. února 2022

Předkládající soud:

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litva)

Datum předkládacího rozhodnutí:

10. února 2022

Navrhovatelka:

Gjensidige ADB

Další účastnice řízení:

Rhenus Logistics UAB

ACC Distribution UAB

Předmět původního řízení

Žaloba podaná společností Gjensidige ADB proti žalované (další účastníci řízení o kasačním opravném prostředku), Rhenus Logistics UAB, o náhradu škody na základě subrogace.

Předmět a právní základ žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

Předmětem řízení o kasačním opravném prostředku jsou právní ustanovení upravující význam dohody o příslušnosti mezi stranami smlouvy o mezinárodní přepravě v kontextu určení soudu příslušného rozhodnout spor z této smlouvy, jakož i právních důsledků porušení překážky litispendence. Otázka, která vyvstala v této věci, pokud jde o určení příslušnosti soudů členských států, které mají spor projednat, spadá do oblasti působnosti nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „nařízení č.

1215/2012“) a Úmluvy o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě (CMR) (1956) (dále jen „Úmluva CMR“).

Předběžné otázky

1. Může být článek 71 nařízení č. 1215/2012 s ohledem na články 25, 29 a 31 a body 21 a 22 odůvodnění tohoto nařízení vykládán v tom smyslu, že umožňuje použití článku 31 Úmluvy CMR i v případech, kdy je spor spadající do působnosti obou těchto právních předpisů předmětem dohody o příslušnosti?
2. Lze s ohledem na záměr normotvůrce posílit ochranu dohod o příslušnosti v Evropské unii vykládat čl. 45 odst. 1 písm. e) bod ii) nařízení č. 1215/2012 širěji, a to tak, že se vztahuje nejen na oddíl 6 kapitoly II tohoto nařízení, ale i na jeho oddíl 7?
3. Lze pojem „veřejný pořádek“ použitý v nařízení č. 1215/2012 po posouzení specifík situace a z ní vyplývajících právních důsledků vykládat tak, že zahrnuje důvod pro neuznání rozhodnutí jiného členského státu v případě, že uplatnění takové zvláštní úmluvy, jako je Úmluva CMR, zakládá právní situaci, v níž není ve stejné věci respektována jak dohoda o příslušnosti, tak dohoda o rozhodném právu?

Citovaná ustanovení unijního a mezinárodního práva a judikatura Soudního dvora

Body 21 a 22 odůvodnění a články 25, 29, 31, 45 a 71 nařízení č. 1215/2012; Články 31 a 41 Úmluvy CMR.

Rozsudek ze dne 9. prosince 2003, Gasser, C-116/02, bod 2 výroku; rozsudek ze dne 28. dubna 2009, Apostilides, C-420/07, bod 58; rozsudek ze dne 4. května 2010, TNT Express Nederland, C-533/08, body 48, 49 a 51; rozsudek ze dne 19. prosince 2013, Nipponkoa Insurance Co. (Europe), C-452/12, body 40, 42 a 44; rozsudek ze dne 4. září 2014, Nickel & Goeldner Spedition, C-157/13, bod 2 výroku; rozsudek ze dne 23. října 2014, flyLAL-Lithuanian Airlines, C-302/13, bod 49; rozsudek ze dne 16. července 2015, Diageo Brands, C-681/13, bod 39 a bod 1 výroku; stanovisko generálního advokáta Bota ze dne 6. září 2018 ve věci Liberato, C-386/17, body 74 až 90 a 94; rozsudek ze dne 16. ledna 2019, Liberato, C-386/17, výrok.

Stručný popis skutkového stavu a řízení

- 1 Zákazník, společnost ACC Distribution UAB, a dopravce, společnost Rhenus Logistics UAB, uzavřeli smlouvu o přepravních službách (dále jen „přepravní smlouva“) na přepravu zásilky s počítačovým vybavením z Nizozemska do Litvy. Společnost Rhenus Logistics UAB zásilku sama nepřpravovala a skutečným

dopravcem byla polská společnost Polish company Kark-Trans PPHU. V noci z 23. na 24. ledna 2017 byla část zásilky (5 155 kg) odcizena, když řidič nákladního vozidla, které ji převáželo, zastavil na nechráněném parkovišti v Německu.

- 2 V článku 2 části přepravní smlouvy, nazvané „Odpovědnost smluvních stran“, bylo uvedeno, že „spory a neshody vyplývající z plnění této smlouvy se budou pokud možno řešit jednáním mezi smluvními stranami“. Článek 3 uvedeného oddílu uváděl, že „v případě, že se spory a neshody nepodaří vyřešit jednáním mezi smluvními stranami, bude je řešit soud, v jehož obvodu má Zákazník zapsané sídlo“. Vzhledem k tomu, že se zapsané sídlo (adresa) zákazníka, společnosti ACC Distribution UAB, nachází v Litvě, byly soudy příslušnými k řešení sporů ze smlouvy, na nichž se strany přepravní smlouvy dohodly, litevské soudy.
- 3 Pojistitel, společnost Gjensidige ADB, pojistil zásilky patřící pojistníkovi, společnosti ACC Distribution UAB, proti všem rizikům na dobu trvání smlouvy od 1. ledna 2017 do 31. prosince 2017. Společnost Gjensidige ADB uznala odcizení zásilky za pojistnou událost a dne 21. dubna 2017 vyplatila pojistníkovi, společnosti ACC Distribution UAB, pojistné plnění ve výši 205 108,89 eur.
- 4 Dne 3. února 2017 podaly společnosti Post & Co Belgium BVBA a Rhenus Logistics UAB proti společnostem ACC Distribution UAB, Gjensidige ADB, Dell Technology and solutions Limited a Dell (PS) Limited ke krajskému soudu pro Zeeland-West-Brabant v Nizozemském království (dále jen „nizozemský soud“) žalobu pod číslem C/02/329931/HA ZA 17-290, v níž se domáhaly negativního vymezení občanskoprávní odpovědnosti dopravce. Žalované společnosti, ACC Distribution UAB a Gjensidige ADB, v řízení vznesly námitku nepřislušnosti a navrhly, aby soud vyslovil svou nepřislušnost k projednání věci z důvodu, že strany přepravní smlouvy uzavřely dohodu o příslušnosti. Rozhodnutím ze dne 23. srpna 2017 nizozemský soud zamítl návrh žalovaných z důvodu, že prorogační dohoda stran přepravní smlouvy, která omezuje volbu soudů příslušných podle článku 31 Úmluvy CMR, je v rozporu s tímto ustanovením Úmluvy CMR a je neplatná podle článku 41 odst. 1 Úmluvy CMR.
- 5 Dne 19. září 2017 podala společnost Gjensidige ADB proti společnosti Rhenus Logistics UA občanskoprávní žalobu k Kaunas apygardos teismas (krajský soud v Kaunasu; dále jen „krajský soud“) o náhradu škody ve výši 205 108,89 eur včetně úroků. Žalobkyně, společnost Gjensidige ADB, uvedla, že poté, co vyplatila pojistné plnění za odcizení zásilky pojistníkovi, společnosti ACC Distribution UAB, na ni na základě subrogace přešla pohledávka této společnosti vůči dopravci, společnosti Rhenus Logistics UAB, z titulu občanskoprávní odpovědnosti z přepravní smlouvy.
- 6 Žalovaná, společnost Rhenus Logistics, navrhla, aby žaloba byla odmítnuta. Uvedla, že zahájení řízení před krajským soudem vedlo k založení překážky litispendence s tím, že tato otázka by měla být vyřešena uznáním příslušnosti

nizozemského soudu k projednání sporu mezi stranami, neboť soudní řízení před nizozemským soudem bylo zahájeno dříve.

- 7 Usnesením ze dne 12. března 2018 krajský soud přerušil řízení do doby, než bude vydán konečný rozsudek v občanskoprávní věci č. C/02/329931/HA ZA 17-290, kterou projednával nizozemský soud; a nevyhověl návrhu žalované, společnosti Rhenus Logistics UAB, aby tato žaloba byla odmítnuta. Usnesením ze dne 19. července 2018 Lietuvos apeliacinis teismas (Odvolací soud Litvy; dále jen „odvolací soud“) potvrdil usnesení krajského soudu ze dne 12. března 2018. Odvolací soud s ohledem na dohodu o příslušnosti obsaženou v přepravní smlouvě a s ohledem na čl. 25 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 dospěl k závěru, že jsou příslušné litevské soudy. Dále rozhodl, že použití ustanovení o alternativní příslušnosti a překážce litispendence stanovených v čl. 31 odst. 1 a 2 Úmluvy CMR není v projednávané věci odůvodněné, neboť by to bylo v rozporu se základními zásadami nařízení č. 1215/2012, a konkrétně se zásadou předvídatelnosti soudní příslušnosti a účinností ujednání mezi stranami.
- 8 Rozsudkem ze dne 25. září 2019 ve spojených věcech č. C/02/329931/HA ZA 17-290 a 17-824 nizozemský soud konstatoval, že odpovědnost žalobkyní, společností Rhenus Logistics UAB a Post & Co Belgium BVBA, vůči žalovaným, společnostem ACC Distribution UAB, Gjensidige ADB, Dell Technology and solutions Limited a Dell (PS) Limited, je omezená a nemůže překročit výši náhrady škody stanovenou v čl. 23 odst. 3 Úmluvy CMR. Proti tomuto rozsudku nebylo podáno odvolání.
- 9 V rámci výkonu rozsudku nizozemského soudu ze dne 25. září 2019 převedla žalovaná společnost, Rhenus Logistics UAB, dne 14. února 2020 žalobkyni, společnost Gjensidige ADB, náhradu škody ve výši 61 229,05 eur (náhrada škody ve výši 40 854,20 eur včetně úroků). Dne 11. května 2020 podala žalobkyně návrh na částečné zpětvzetí žaloby (ve výši 40 854,20 eur) a domáhala se, aby jí bylo vyhověno ve zbývajících částech nároku na náhradu škody ve výši 164 254,69 eur. Usnesením ze dne 12. února 2020 krajský soud pokračoval v projednávání přerušovaného občanskoprávního řízení.
- 10 Rozsudkem ze dne 22. května 2020 krajský soud přijal částečné zpětvzetí žaloby ze strany společnosti Gjensidige ADB (ve výši 40 854,20 eur) a v této části řízení zastavil, zatímco ve zbývajících částech žalobu zamítl. Krajský soud rozhodl, že konečný rozsudek nizozemského soudu je v projednávané věci pravomocný.
- 11 Usnesením ze dne 25. února 2021 odvolací soud potvrdil rozsudek krajského soudu ze dne 22. května 2020. Odvolací soud konstatoval, že vzhledem k příslušné dohodě mezi stranami přepravní smlouvy o místě řešení jejich sporů lze žalobu podat u litevského soudu jak podle čl. 25 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 (výlučná příslušnost), tak podle alternativních pravidel pro určení mezinárodní příslušnosti stanovených v čl. 31 odst. 1 Úmluvy CMR. Rozhodl, že použití alternativních pravidel pro určení mezinárodní příslušnosti stanovených v Úmluvě CMR za účelem vyřešení sporu mezi stranami v projednávané věci neporušuje

základní zásady stanovené v nařízení č. 1215/2012 a nemá na řádné fungování vnitřního trhu nepříznivější důsledky než ty, které by vyplynuly z použití čl. 25 odst. 1 nařízení č. 1215/2012. Po posouzení, zda je projednáváná občanskoprávní věc o náhradu škody na základě subrogace totožná s občanskoprávní věcí týkající se mezi občanskoprávní odpovědnosti dopravce, kterou projednával nizozemský soud, odvolací soud rozhodl, že podmínka totožnosti sporů není splněna (jedná se o různé účastníky a liší se právní základ nároků uplatněných žalobou), avšak tyto věci spolu bezpodmínečně souvisí (cíle obou věcí a skutečnosti, na nichž jsou obě věci založeny, se shodují). Podle odvolacího soudu soud prvního stupně správně vycházel z rozsudku nizozemského soudu - který rozhodl, že žalovaná společnost nese omezenou občanskoprávní odpovědnost – a považoval jej za zjištěný skutkový stav s tím, že konstatoval, že není důvodné se znovu zabývat otázkou, zda by mohla být občanskoprávní odpovědnost větší.

- 12 Dne 2. června 2021 Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Nejvyšší soud Litvy; dále jen „kasační soud“) připustil kasační opravný prostředek podaný žalobkyní, společností ADB Gjensidige, která se domáhala přezkumu usnesení odvolacího soudu ze dne 25. února 2021 a zároveň žádala o předložení předběžné otázky Soudnímu dvoru za účelem určení, zda má být prorogační dohoda v projednáváné věci kvalifikována jako dohoda zakládající výlučnou příslušnost a jaké by byly právní důsledky jejího porušení. Žalobkyně v kasačním opravném prostředku mimo jiné uvádí, že vzhledem ke kolizi úpravy příslušnosti stanovené v Úmluvě CMR s úpravou v nařízení č. 1215/2012, měla být dána přednost právní úpravě obsažené v čl. 25 odst. 1 nařízení č. 1215/2012, která příslušnost soudů členského státu založenou v dohodě o příslušnosti považuje za výlučnou. Odvolací soud použil alternativní pravidla pro určení mezinárodní příslušnosti stanovená v čl. 31 odst. 1 Úmluvy CMR neodůvodněně, neboť jejich použití mělo nepříznivější důsledky pro řádné fungování vnitřního trhu a nechránilo zásady fungování Evropské unie.
- 13 Žalovaná společnost Rhenus Logistics UAB ve svém vyjádření ke kasačnímu opravnému prostředku požadovala, aby byl návrh žalobkyně na předložení předběžné otázky Soudnímu dvoru zamítnut, aby byl kasační opravný prostředek zamítnut a aby bylo usnesení odvolacího soudu ze dne 25. února 2021 potvrzeno.

Argumenty kasačního soudu a jeho postoj v řízení o předběžné otázce

- 14 Podle předkládajícího soudu je třeba na základě judikatury Soudního dvora učinit následující předběžné závěry: (i) ustanovení Úmluvy CMR jsou použitelná na otázky mezinárodní příslušnosti, včetně článku 31 této úmluvy, podle něhož nezakládají prorogační dohody výlučnou příslušnost a lze je pominout podáním žaloby k jednomu ze soudů uvedených v tomto článku (rozsudek ve věci Nickel & Goeldner Spedition); ii) posouzení totožnosti žalob pro účely překážky litispendence je třeba provést v souladu s pravidly stanovenými v unijním nařízení; iii) v projednáváné věci jsou žaloby podané k nizozemskému a litevskému soudu totožné [rozsudek ve věci Nipponkoa Insurance Co. (Europe)].

Pokud jde tedy o subjekty zapojené do obou soudních řízení v Litvě a Nizozemsku, je v projednávané věci právně významný zejména článek 29 nařízení č. 1215/2012.

- 15 Článek 29 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 konkrétně stanoví, že jím není dotčen čl. 31 odst. 2, který stanoví výjimku z překážky litispendence, a ukládá soudu jiného členského státu povinnost přerušit řízení do doby, než se soud, u něhož bylo zahájeno řízení na základě dohody o příslušnosti, prohlásí za nepřislušný v souladu s touto dohodou. Zadržet, čl. 31 odst. 3 nařízení č. 1215/2012 ukládá jakémukoli jinému soudu povinnost prohlásit se za nepřislušný, pokud soud určený v dohodě o příslušnosti určil svou příslušnost. Článek 29 odst. 1 a čl. 31 odst. 2 a 3 proto stanoví výjimku z obecné překážky litispendence na základě časové priority v případech, kdy byla uzavřena dohoda o příslušnosti.
- 16 Jak vyplývá ze znění článku 31 Úmluvy CMR, soud určený v dohodě o příslušnosti není považován za výlučně příslušný. Podle článku 25 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 se příslušnost založená dohodou o příslušnosti považuje za výlučnou, nedohodnou-li se strany jinak. Dohody o příslušnosti se proto posuzují rozdílně podle Úmluvy a podle nařízení. Lze se domnívat, že článek 31 úmluvy CMR může být v rozsahu, v němž upravuje nevýlučné dohody o příslušnosti a umožňuje podávat žaloby k jiným soudům, než jsou soudy určené v dohodě o příslušnosti, v rozporu s unijním právem. Kasační soud má pochybnosti o slučitelnosti článku 31 Úmluvy CMR, který umožňuje velmi volné posuzování dohod o příslušnosti, s nařízením č. 1215/2012, z hlediska předvídatelnosti příslušných soudů, právní jistoty účastníků řízení, řádného výkonu spravedlnosti, minimalizace rizika souběhu řízení, vzájemné důvěry ve výkon spravedlnosti v Evropské unii a dalších zásad.

Právní důsledky porušení překážky litispendence v případě, že byla uzavřena dohoda o příslušnosti

- 17 Článek 29 nařízení č. 1215/2012 se přímo nezabývá právními důsledky situace, kdy se soud, u něhož bylo řízení zahájeno jako první, neřídí dohodou o příslušnosti uzavřenou mezi stranami, v níž je určen jiný soud, a prohlásí se za příslušný k projednání žaloby, která mu byla předložena.
- 18 Znění nařízení č. 1215/2012 nezakládá *expressis verbis* důvod pro neuznání rozsudku vydaného v jiném členském státě v rozporu s dohodou o příslušnosti. Výklad ustanovení tohoto nařízení v tom smyslu, že porušení překážky litispendence v případě existence dohody o příslušnosti nemá žádné právní důsledky, může vést k situaci, kdy bude v podstatě možné zahájit současně dvě soudní řízení o totožných žalobách. V takovém případě by zásada *ubi jus ibi remedium* pozbyla význam a mohly by být vytvořeny příznivé podmínky pro obcházení cíle nařízení č. 1215/2012 spočívajícího v ochraně dohod o příslušnosti a jejich výlučnosti.

- 19 Kasační soud si klade otázku, zda mají být ustanovení nařízení č. 1215/2012 vykládána v tom smyslu, že chrání dohody o příslušnosti i na úrovni uznávání a výkonu soudních rozhodnutí. Ačkoli na rozdíl od článku 24 nařízení č. 1215/2012, který upravuje výlučnou příslušnost, mohou strany dohody o příslušnosti změnit své přání zahájit řízení u soudu určeného v této dohodě a mohou využít možnost prorogace příslušnosti podle čl. 26 odst. 1 uvedeného nařízení, článek 25 tohoto nařízení používá pro účely definice dohody o příslušnosti pojem výlučná příslušnost. Článek 31 nařízení č. 1215/2012 navíc vyžaduje pro účely uplatnění překážky litispendence v případě, že strany uzavřely dohodu o příslušnosti, aby bylo řízení zahájeno u soudu určeného v této dohodě, což již naznačuje úmysl alespoň jedné ze stran řídit se dohodou o příslušnosti.
- 20 Situace v projednávané věci rovněž vyvolává otázky ohledně jejího souladu s veřejným pořádkem. Nerespektování dohod o příslušnosti může mít pro účastníky řízení praktické důsledky a tyto důsledky se neomezují pouze na vedení sporu u jiného soudu, než který byl určen v dohodě o příslušnosti. Článek 29 Úmluvy CMR, který upravuje možnost dopravce dovolávat se omezení odpovědnosti, spojuje otázku rozhodného práva s právem soudu, u něhož se věc projednává. Nedodržení dohody o příslušnosti může vést k tomu, že se použije jiné rozhodné právo, než které by se použilo, pokud by dohoda o příslušnosti byla dodržena. Tato skutečnost vyvolává důvodné otázky stran slučitelnosti článku 29 Úmluvy CMR s článkem 3 a čl. 5 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I), které uznávají právo stran zvolit si rozhodné právo pro přepravní smlouvu, a stran jeho vztahu k těmto ustanovením.
- 21 Nelze pominout fakt, že v případě, kdy se za příslušný prohlásí soud, který nebyl určen v dohodě o příslušnosti, a v dané věci se použije právo soudu, u něhož bylo zahájeno řízení (latinsky *lex fori*), čelí žalovaný problémům s příslušností a rozhodným právem, neboť věc takové osoby je nejen projednávána u jiného soudu, než tato osoba důvodně očekávala, ale také podle pravidel, podle nichž se tato osoba neměla možnost chovat v právním vztahu. Za výjimečných okolností, například pokud by došlo k porušení překážky litispendence v důsledku nerespektování použitelných předpisů a judikatury Soudního dvora nebo pokud by toto porušení vedlo k porušení důležitějších procesních práv, se tedy jeví být odůvodněné dovolávat se neuznání na základě veřejného pořádku členského státu, v němž se o uznání žádá.

Stručné odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

- 22 Zodpovězení otázek uvedených ve výroku tohoto usnesení předložených Soudnímu dvoru má pro projednávanou věc zásadní význam, neboť by umožnilo správné uplatnění ustanovení nařízení č. 1215/2012, o nichž Soudní dvůr dosud nerozhodl.